

ВЕСТНИК МГЛУ

СЕРИЯ 1
ФИЛОЛОГИЯ

№6 (73) / 2014

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ

Серия основана в декабре 1996 года

Редакционная коллегия:

А. М. Горлатов (*главный редактор*),
З. А. Харитончик (*зам. главного редактора*),
П. В. Васюченко, Т. И. Голикова, Е. В. Заремкая,
Г. Ф. Лепесская, Т. П. Карпилович, С. Е. Кунцевич, В. В. Макаров,
А. Н. Степанова, О. А. Судленкова

*Журнал «Вестник МГЛУ. Серия 1. Филология»
включен Высшей аттестационной комиссией
в перечень научных изданий Республики Беларусь
для опубликования результатов диссертационных исследований*

СОДЕРЖАНИЕ

Проблемы общего и типологического языкознания

<i>Banazadeh A. M. Foucault's Ideas on Identity and the Problem of Polyphony (Based on Kazuo Ishiguro's Novel, <i>The Remains of the Day</i>)</i>	7
<i>Бухаткина Е. А. Структурирование предложений с некоторыми предикатами страха в английском и французском языках</i>	14
<i>Комарова М. А. Лингвокультурологический аспект устойчивых выражений с компонентом-орнитонимом во французском и русском языках</i>	23
<i>Курбаленко Н. В. Лексико-семантические характеристики наименований субъекта и объекта в каузативных конструкциях немецкого и русского языков</i>	30
<i>Лешкевич И. В. Языковая реализация дискурсивных категорий в семантической структуре медийной рецензии</i>	40
<i>Ниживинская О. В. Жест как часть медийной культуры</i>	49
<i>Супринович О. Е. К проблеме квазиинтернациональной лексики (на материале белорусского и немецкого языков)</i>	57

Романское и германское языкознание

<i>Кучугурная Е. А. Семантические и функциональные характеристики метакоммуникативных единиц с глаголом <i>decir</i></i>	65
<i>Овсейчик Ю. В. Коммуникативно-прагматические особенности выражения прескриптивной интенции во французском языке (на примере речевого акта разрешения)</i>	72
<i>Пантелеева И. В. Просодические средства фокализации информации во французском дидактическом дискурсе</i>	78
<i>Толстоногова И. В. Особенности устного академического дискурса, реализуемого на практическом занятии по английскому языку</i>	85
<i>Черенда А. Э. Особенности функционирования глаголов аспектного характера в синтаксически одноактантных структурах в среднеанглийский период</i>	92
<i>Чиркун А.Б. Невербальное поведение женщин и мужчин в актах ухаживания</i>	99

Исследования славянских языков

<i>Кавалёнак С. В. Пераўтварэнне складаных канструкцый у простыя: семантыка-сіntaxічны і псіхалінгвістычны аспекты</i>	106
<i>Чайка Н. У. Вытворныя канструкцыі без змены лексіка-граматычнага класа слоў</i>	113

Проблемы прикладной лингвистики

Фёдоров А.М. Задача определения набора полезных признаков как индикаторов
идиосинкразии говорящего 120

Литературоведение

Климович Е. А. Лазарева литература в контексте эстетики исчезновения 128

Шеверина О. В. Структурно-семантическая организация личного имени
в творчестве В. П. Астафьева 138

Наши авторы 147

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ

CONTENTS

General and Typological Linguistics

<i>Banazadeh A. M.</i> Foucault's Ideas on Identity and the Problem of Polyphony (Based on Kazuo Ishiguro's Novel <i>The Remains of the Day</i>)	7
<i>Bukhatkina E. A.</i> Structuring of Sentences with Some Predicates of Fear in English and French	14
<i>Komarova M. A.</i> Linguistic and Cultural Aspects of Sustainable Expressions with a Component-Ornithonym in French and Russian	23
<i>Kourbalenko N. V.</i> Lexico-semantic Characteristics of Designations of Subject and Object in German and Russian Causative Constructions	30
<i>Leshkevich I. V.</i> Language Realization of Discourse Categories in the Semantic Structure of a Media Review	40
<i>Nijivinskaia O. V.</i> Gesture as Part of Media Culture	49
<i>Suprynovich A.</i> On the Problem of Quas international Vocabulary in Belarusian and German	57

Romance and Germanic Linguistics

<i>Kuchuhurnaya A.</i> Semantic and Functional Characteristics of the Metacommunicative units with the Verb <i>decir</i>	65
<i>Auseichyk Y.</i> Communication and Pragmatic Peculiarities of Permission in French	72
<i>Pantsialejeva I. V.</i> Prosodic Means of Focalization of Information in the Didactic Discourse	78
<i>Tolstonogova I. V.</i> Characteristics of Oral Academic Discourse Implemented in Practical English Class	85
<i>Cherenda A. E.</i> Peculiarities of Verbs of Aspect Functioning in Syntactically Monoactant Structures in Middle English	92
<i>Chyrkun H. B.</i> Women and Men's Flirtatious Non-Verbal Behavior	99

Slavonic Languages

<i>Kovalenok S. V.</i> Transformation of Complex Constructions Into Simple Ones: Semantic-Syntactic and Psycholinguistic Aspects	106
<i>Chayka N.</i> Derivative Constructions With no Changes in Lexical and Grammatical Class of Words	113

Applied Linguistics

<i>Fiodorov A. M.</i> The Problem of Determining a Set of Informative Features as Indicators of Speaker's Idiosyncrasy	120
---	-----

Studies in Literature

<i>Klimovich Elena A.</i> Lazarus Literature in the Context of Disappearance Aesthetic	128
<i>Sheverinova O. V.</i> Structural and Semantic Composition of Personal Names in V. P. Astafjev's Creative Works	138
<i>Our authors</i>	147

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ

ня і ўспрымання яе ў маўленні. Неабходна адзначыць, што трансфармацыя выказванняў праводзілася без змянення першапачатковага сэнсу. Структурнае разлажэнне аўтарскіх выказванняў і іх структурныя змяненні могуць быць выкарыстаны для наступных псіхалінгвістычных эксперыментаў.

ЛІТАРАТУРА

1. Каласавіны. Якуб Колас. Чалавек. Эпоха. Час : матэрыялы XXVII навук. канф., прысвеч. 130-годдзю з дня нараджэння Якуба Коласа, 3 лістап. 2012 г., Мінск / склад.: З. М. Камароўская, Г. С. Спорыш. – Мінск : Ковчег, 2013. – 274 с.
2. Хомский, Н. Логические основы лингвистической теории : пер. с англ. / Н. Хомский; под ред. В. А. Звегинцева. – Биробиджан : Тривиум, 2000. – 146 с.

The article describes the structural transformation of complex syntactical constructions regarding semantic-syntactical and psycholinguistic aspects. The study carried out on the basis of the collection “Tales of Life” by Yakub Kolas showed that decomposition and simplification of the sentences without changing their initial ideas can facilitate the process of memorizing the information and its reproduction.

Поступила в редакцию 27.11.14

Н. У. Чайка

ВЫТВОРНЫЯ КАНСТРУКЦЫІ БЕЗ ЗМЭНЫ ЛЕКСІКА-ГРАМАТЫЧНАГА КЛАСА СЛОЎ

Статья посвящена проблеме производных конструкций в синтаксической системе современного белорусского языка. Проведена классификация производных конструкций без изменения лексико-грамматического класса слов на основе грамматической формы производного компонента. Выделены следующие их виды: конструкции с преобразованием предикативного компонента в форму родительного, винительного и творительного падежа. Выявлены типы предикатов, которые продуцируют названные синтаксические преобразования: акциональный, статальный, характеризующий, реляционный. Определен функциональный диапазон словоформы: предикат – финитив – релянт – экзисциенс. Выявлены основные факторы функционирования производных конструкций – метрико-ритмическая организация стихотворной строфы, коммуникативная маркировка высказывания.

Пытанне пра сінанімічныя сінтаксічныя пераўтварэнні з’яўляецца актуальным у беларускім мовазнаўстве. Нязначная колькасць даследаванняў вытворных канструкцый і неадназначная трактоўка патрабуюць дэталёвага іх вывучэння.

Найбольшую цікавасць уяўляюць канструкцыі з сінанімічным пераўтварэннем словаформ без змены лексіка-граматычнага класа слоў. Распрацоўцы гэтай праблемы прысвечаны працы А. Я. Міхневіча, Б. Ю. Нормана,

Г. Н. Акімавай, Л. С. Бархударова, Г. К. Вараб'ёвай, Л. Жозе, Л. Фрайзера і інш. [1; 2; 3; 4; 5; 6; 7]. Кваліфікацыя падобнай з'явы абумоўлена тэарэтычнымі і метадалагічнымі прынцыпамі даследавання пэўнага вучонага. А. Я. Міхневіч [2] разглядае падобныя з'явы як семантыка-сінтаксічныя пераўтварэнні, Г. Н. Акімава [3] – як экспрэсіўны сродак мовы (што абумоўлена метрыка-рытмічнай арганізацыяй верша), Л. С. Бархудароў [4] – як відазмененую паверхневую структуру (спосаб выражэння глыбіннай структуры), Л. Фрайзер [7] – як функцыянальна маркіраваную адзінку дыскурса. Мэта артыкула – прааналізаваць сінанімічныя сінтаксічныя пераўтварэнні ў беларускай мове і раскласіфікаваць іх у адпаведнасці з граматычнай формай прэдыката.

Найбольш часта назіраюцца канструкцыі з пераўтварэннем выказніка ў форму роднага склону, і ў гэтым выпадку сінтаксема набывае функцыі *фінітыў-4* (акцыянальныя прэдыкаты) – прэдыкат (рэляцыйныя прэдыкаты): *Бяда прыходзіла не для ўцехі. Вайна – не для забавы* («Сазелка і вёска»); *Не, вайна – не для забавы* (У. Паўлаў). Словаформа можа мець функцыянальны дыяпазон *фабрыкатыў* (акцыянальныя прэдыкаты) – прэдыкат (рэляцыйныя прэдыкаты): *З працы нараджаецца радасць. З п'оту* – соль зямлі (Янка Брыль); *З п'оту* векавой мужыцкай праўды – соль зямлі (Р. Баравікова). Структурная кваліфікацыя канструкцый ажыццяўляецца на аснове розных паказчыкаў. Так, паказчыкам структурнай чыстататы выступаюць самастойныя прэдыкатыўныя адзінкі, у якіх дублююцца апушчаныя дзеясловы. Кампанентным кампанентам у другім сказе выступае трансфармацыйная парадыгма, якая ўказвае на тое, што сінтаксема з *п'оту* набыла прэдыкатыўны характар.

Канструкцыя *Навошта... навошта... навошта? // Гавораць жа, // Свет – з дабрыні* (Р. Баравікова) змяшчае эліпсіс і пераўтварэнне адначасова (тып прэдыката – акцыянальны). Тут назіраецца пераўтварэнне *актыўная канструкцыя – пасіўная канструкцыя*: *Дабрыня стварыла свет → Свет створаны з дабрыччэ ← дабрынёй*. У дадзеным выпадку сінтаксема з *дабрыні* выконвае функцыю стымулу. Поліфункцыянальнасць сінтаксемы з *дабрыні* абумоўлена кантэкстуальнымі фактарамі і можа назірацца ў канструкцыях тыпу *Яўхім гэта – з зайздрасці ці Дзеці з суседняе вёскі* або *Кашуля з лёну* (тып прэдыката – характарызацыйны). Функцыянальны дыяпазон сінтаксемы ў дадзеным выпадку будзе наступным: *стымул – каўзатыў – прэдыкат – прэдыкат*.

Сінтаксема ў форме роднага склону выконваюць таксама прэдыкатыўныя функцыі і ў вытворных канструкцыях з *рэляцыйнымі прэдыкатамі*. Такія сказы звычайна ўказваюць на адносіны часткі і цэлага, а сінтаксема выконвае ролю прэдыкатыўнага генератыва: *Сямён з жывёлаводаў* («Крупскі веснік»); *Сам я з літоўскага люду...* (В. Таўлай); *Ды што вы, // Я – з загартаваных. // Мне гэтакі холад ані ў знак* (Н. Гілевіч); *Яны – з трывалае пароды, // Хоць ім нялёгкі выпаў век* (П. Прыходзька); *Ты – з хахлоў* (М. Гарэцкі). У адносіны

канструкцыйнай аманіміі падобныя сінтаксічныя адзінкі ўступаюць з эліптычнымі сказамі з акцыянальнымі прэдыкатамі (семантыка руху): *Міхась – з нядаўняга папаўнення... Ён яшчэ не ведае...* (Я. Васілёнак). Падобная канструкцыя кваліфікуецца як эліптычная па той прычыне, што кампанент з *папаўнення* не можа пераўтварацца – не мае трансфармацыйнай парадыгмы. На месца пропуску лёгка падстаўляецца паўназначны дзеяслоў: *Ён прыбыў з папаўнення*. Такім чынам, канструкцыі з аднолькавай фармальна-граматычнай схемай *Я – з загартаваных, Я – з тых мужыкоў і Ён – з папаўнення* маюць розныя зыходныя мадэлі і супадаюць толькі ў пэўных мадыфікацыях (пераўтварэнне і эліпсіс).

Сінтаксема ў форме роднага склону ў колькасна-іменным спалучэнні можа выконваць функцыю характарызацыйнага квантытатыва прэдыката (тып прэдыката – акцыянальны): *Анямела вечарэюць // Вочы руж і хрызантэм. // А да старасці яшчэ вам – // Столькі вершаў і кэж* (Я. Янішчыц). У адносіны канструкцыйнай аманіміі сказ можа ўступаць з эліптычнай канструкцыяй тыпу *Да вёскі – пяць кіламетраў*.

Назіраюцца выпадкі, калі сінтаксічную парадыгму ўтвараюць сінтаксема ў форме **вінавальнага склону**. У такім выпадку функцыянальны дыяпазон сінтаксем будзе ўключаць *сітуант – прэдыкант* (тып прэдыката – рэляцыйны): *Дык, значыць, ты за камандуючага* (А. Дударэў); *А Алег ужо тры гады летам за памочніка камбайнёра* (А. Жук), *Усе паехалі на фестываль. Я за Марыну і Ганну адна* (С. Кавалёў); *А я тут за вяртаўніка* (А. Кулакоўскі); *І за бацьку, і за матку адзін – гэта праўда* (І. Мележ). Выкарыстанне іменных выказнікаў у нетыповых формах (ва ўскосных склонах) абумоўлена або метрыка-рытмічнай арганізацыяй верша, або пэўнымі стылістычнымі мэтамі і задачамі: *Дабрыню – у калыхі* (А. Петрашкевіч); *Хто – у настаўнікі, хто – у каморнікі, меліярат іры...* (Л. Калюга); *Апанас на машыніста, // А Сцяпан на трактарыста, // Аляксей на агранома, // Мікалай на астранома* (А. Русак).

Поліфункцыянальная іменная сінтаксема ў такіх сказах набывае форму **творнага склону**: *У небе зорак не злічыць, // Люстэркам – поўня* (М. Шабоўіч); *Яшчэ ў павазе там прасніцы, // І хлеб акрасаю стала* (Р. Баравікова). Падобныя сказы адносяцца да рэгулярных граматычных з’яў (адсутнасць дзеяслова-звязкі ў значэнні цяперашняга часу і інш.). Аднак знешняе падабенства названых канструкцый не дае падстаў для кваліфікацыі іх як структурна тоесных. Першы кваліфікуецца як эліптычны акцыянальна-безаб’ектны тып. Адносіны тоеснасці ў інтэлектуальна-творчай сферы рэалізуюцца іменнымі прэдыкатамі выключна ў форме назоўнага склону. Нетыповая форма іменнага прэдыката дазваляе кваліфікаваць канструкцыю як вытворную. У дадзеным выпадку канструкцыйная парадыгма сінтаксем уключае прэдыкатыўныя і залежныя кампаненты. У якасці кампенсаторных кампанентаў выступаюць у эліптычным сказе спосаб *люстэркам*, у вытворнай канструкцыі – трансфармацыйная парадыгма: *Дабрадзеем – стол кухонны. // Ліхвяром – пісьмовы*

стол (Я. Янішчыц) – *Стол кухонны – гэта дабрадзеі; Брыгада наша з васьмі чалавек. І ўсе мы – хлопцамі нежанатымі* (С. Баранавых) – *Усе мы – хлопцы нежанатыя.*

Падобныя з’явы назіраюцца і ў вытворных канструкцыях, якія ахопліваюць *сацыяльную* сферу адносін: *Сын мой камандзірам* (А. Кулакоўскі); *Алена працуе на ферме. А ён (Сашка) брыгадзірам у мяне* (А. Кулакоўскі); *Яго малодшы брат цяпер дырэктарам школы ў вас, у Дабрыні* (А. Дудараў); *Маладзейшы егерам у Асечы* (В. Карамазай); *Я пры мэблевым грузчыкам* (А. Петрашкевіч); *Ці помніш Аўдзеява Дзімку? // Цяпер старшынёю ў нас* (Я. Янішчыц), так і *фізічную*: *Абсталяваў усім як мог вялізнае дупло. // З галля страхы. // Расклаў цяпло. // А ложкам – шэры мох* (П. Броўка); *Ахоўнай цішаю – сасонка* (Я. Янішчыц); *Пясочкам – сцяжынка, // Перавяслам жытло, // І любоў, і Айчына, // Так, як зроду было* (Я. Янішчыц).

Назіраюцца выпадкі адваротнага пераўтварэння: кантэкстуальныя фактары ўказваюць на тое, што прэдыкат павінен мець форму творнага склону, а ўжываецца форма назоўнага склону: *Яны не шукалі пачлесу ў доме пасярод поля. Прыдарожныя дрэвы для іх – і страхы, і сцяны* (Р. Барадулін). Наяўнасць кампанента для іх указвае на пропуск дзеялова звязкі *былі*. Падобныя сказы кваліфікуюцца як рэгулярная граматычная з’ява з пераўтварэннем выказніка, што абумоўлена метрыка-рытмічнай арганізацыяй верша. Аднак аманімічных форм падобныя канструкцыі не ўтвараюць: кампаненты *і страхы, і сцяны* ў любым выпадку (у межах дадзенай фармальна-граматычнай схемы) будуць выконваць функцыю выказніка.

Іменныя сінтаксемы ў форме творнага склону ў парадэгме структурна-сінтаксічных мадыфікацый часам выконваюць розныя сінтаксічныя функцыі: *І вітаюць яго, // Пазнаюць беларускія сёлы, // Дзе ён – гасцем // Жаданым і любым // У кожнай сям’і* (Н. Гілевіч); *Даніла прадставіўся сваяком Марылі. Я – гасцем* (М. Капыловіч). Аднак пры відазмяненні іменнага прэдыката сінтаксема набывае монафункцыянальны характар: *Балююць паны, як раней балявалі, // А маці – ўдавою, а я – сіратой* (З. Бядуля). Падобныя выпадкі часам маюць мастацкую або стылістычную абумоўленасць: *Мікола – аграном. Пятро – суддзёй у сталіцы* (А. Макаёнак); *Бацька парабкам у пана...* (П. Броўка); *У хляве наш бацька – акушэрам* (З. Бядуля); *Зямля мая – калінавы куток, // Дзе смаляком распаліць мама грубку, // Дзе да гасцей памыецца каток, // А гасць – не ў хату, // Госцяю – галубка* (Т. Бондар).

Суб’ектны кампанент у пераўтваральных канструкцыях з рэляцыйнымі прэдыкатамі – рэлянт – можа набываць форму творнага склону. Аднак падобныя выпадкі назіраюцца надзвычай рэдка і абумоўлены метрыка-рытмічнай арганізацыяй верша: *«Альжбета Францаўна?» – знянацку // Схаваць здзіўлення ён не змог. // – «Ну так». // А прозвішчам – Кудзёлка. // Разводка быццам бы... Але // Па ўсім відаць, што не свісцёлка. // Да ўсіх з навагай у сяле* (Н. Гілевіч). Падобныя канструкцыі аманімічных форм не ўтвараюць.

Поліфункцыянальны характар набываюць і сінтаксема ў форме *меснага склону*. Яны характарызуюцца зменліваасцю семантычнай і сінтаксічнай функцыі, пераменны характар якіх абумоўлены пераўтварэннямі або перафразаваннем: *Канец жніўня. Ва ўсім – пачатак восені* (Янка Брыль); *Я ўвесь – ва ўсім* (Г. Бураўкін). Канструкцыі з рэляцыйнымі прэдыкатамі часта дапускаюць пераўтварэнні кампанентаў, аднак поліфункцыянальнасць сінтаксем пры гэтым мае канструкцыйны характар: *Ён церпіць гэту муку. // Ён – ва мне* (Т. Бондар); *Бездань – у ім* (Т. Бондар); *Ратуй ад здранцвення, // Мая адзінота скразная. // У руху – збавенне, // І далеч свая і чужая* (Л. Дранько-Майсюк). Канструкцыйная поліфункцыянальнасць сінтаксем у форме меснага склону тыпу ў *думках, у словах, у гаспадарках, у клубку, у хлебе* праяўляецца ў здольнасці іх выконваць розныя сінтаксічныя функцыі ў залежнасці ад лексічнага нападзення сінтаксічнай пазіцыі. Дыферэнцыяцыя падобных з’яў заснавана на тыпах прэдыкатаў. *Рэляцыйныя* прэдыкаты часцей дапускаюць пераўтварэнне прэдыкатаўных кампанентаў тыпу *У думках бунтарскіх – крыніца пакуты – думкі бунтарскія – гэта крыніца пакуты* выказніка: *У словах шчырых, // У словах гарачых, // У думках трывожных, // У думках бунтарскіх // – Крыніца пакуты, // Крыніца надзеі* (З. Бядуля); *Ці не думаеш ты, што вырашэнне праблемы – у асабістых гаспадарках* (А. Дзялендзік). У такіх сказах выразна рэалізуюцца адносіны ідэнтыфікацыі.

Эліптычныя канструкцыі з *экзістэнцыяльнымі* прэдыкатамі ўтвараюць аманімічныя формы з названымі вытворнымі канструкцыямі: *Ты гаворыш – лепшае – ў былым...* // *Ты гаворыш – светлае – ў былым* (Р. Баравікова); *У кожным садку Беларусі – // Сягоння пазёмка ў гасцях, // Раскладваць гады не бяруся, // Ды ў нейкім – мчалівы працяг* (Р. Баравікова).

У сказах з *рэляцыйнымі* прэдыкатамі названая сінтаксема можа выступаць у функцыі дапаўнення (пры ўмове сінтаксічнага перафразавання): *Бяры і спакушай. // У ім – спакуса* (Р. Баравікова) і прэдыкатаўнай: *Калгас – гэта моц. Бо мы ўсе – у адзінай сям’і* (У. Скарывкін).

У сказах з *сэнтальнымі* прэдыкатамі аналізуюцца сінтаксема выступаюць у якасці лімітатыва: *І ў душах маладых – адчай і боль* (У. Скарывкін); *У вачах – крыўда і боль* (В. Казько). Сінтаксема можа набываць форму роднага склону: *Да хлопчыка Лена імкнецца хутчэй, // Хораша часам намарыць з такім. // Якая ў малога дапытнасць – з вачэй!// І вось яна разам ля возера з ім* (П. Броўка).

У канструкцыях з *характарызацыйнымі* прэдыкатамі звычайна адбываецца трансфармацыя *прыметнік ← назоўнік*, а сінтаксема выконвае функцыю лімітатыва: *То ж у яе натуры – чуласць, // Гасціннасць, мяккасць, дабрыня, // Гатоўнасць даць табе прытулак – // Ці ты чужы, ці ты радня...* (Н. Гілевіч); *Недасканала ўсё, // Ва ўсім – суладнасць* (Т. Бондар); *Ляжыць галінка бэзу на каленях, // У ёй – і адзінота, і маўкліваць* (Р. Баравікова); *Жыццё перамалала нас, // У лёсах – драмы!* (Р. Баравікова); *І ўсё часцей у по-*

зірку – нудота (Р. Баравікова); *Ці поўні бляск, ці цацка заіскрыцца*, // *У поглядзе* – пал, адчайнасць і дакор... (Р. Баравікова). У аманімічныя адносіны звычайна ўступаюць эліптычныя канструкцыі з *экзістэнцыяльнымі* прэдыкатамі, дзе сінтаксема выконвае функцыю лакатыва: *Алена зараз не адна. У яе муж* (А. Кулакоўскі), і вытворныя канструкцыі з характарызацыйнымі прэдыкатамі: *Хіба ж яна можа замуж за цябе. Чалавек у яе* (І. Канановіч).

Пераўтвараюцца таксама іменныя выказнікі, выражаныя *прыметнікамі*. Падобныя выпадкі абумоўлены метрыка-рытмічнай арганізацыяй верша і аманімічных форм з эліптычнымі сказамі не ўтвараюць: *Не, проста дзіўна, што Альжбета*, // *Імя такое... са старых* (Н. Гілевіч). Форма *са старых* ← *старое* ў падобных канструкцыйных тыпах будзе выконваць выключна функцыю выказніка і ўжывацца ў вытворных канструкцыях з характарызацыйнымі прэдыкатамі. Атрыбутыўная функцыя названага кампанента магчымая толькі ў канструкцыях, дзе ёсць азначаемае слова, напрыклад *са старых архіваў*.

Рэляцыйныя прэдыкаты з адносінамі ўключэння могуць утвараць аманімічныя формы з эліптычнымі канструкцыямі: *Сцяпін у салдатах. Тры гады ўжо* (З. Бядуля) і *Дзеці – па хатах* (В. Ладзкі). Поліфункцыянальнасць іменнай сінтаксемы ў форме меснага склону мае структурна-семантычную абумоўленасць: у вытворнай канструкцыі яна выконвае ролю прэдыкатыўнага рэлянта, у эліптычнай – лакатыва.

Праведзенае даследаванне дазваляе злучыць наступныя віды канструкцый з пераўтварэннем прэдыкатыўнага кампанента ў формы роднага, вінавальнага, творнага склonaў. Акцыянальныя, сталельныя, характарызацыйны і рэляцыйны прэдыкаты прадуцыруюць аналізуемыя сінтаксічныя пераўтварэнні. Функцыянальны дыяпазон славаформы наступны: прэдыкат, фінітыў, рэлянт, экзістынс.

ЛІТАРАТУРА

1. *Норман, Б. Ю.* Грамматика говорящего / Б. Ю. Норман ; С.-Петербург. гос. ун-т. – СПб. : Изд-во С.-Петербург. ун-та, 1994. – 229 с.
2. *Міхневіч, А. Я.* Праблемы семантыка-сінтаксічнага даследавання беларускай мовы / А. Я. Міхневіч ; Акад. навук БССР, Ін-т мовазнаўства. – Мінск : Навука і тэхніка, 1976. – 263 с.
3. *Акімова, Г. Н.* Экспрессивные свойства синтаксических структур / Г. Н. Акімова // Проблемы современного теоретического и синхронно-описательного языкознания : межвуз. сб. / Ленингр. гос. ун-т ; отв. ред. В. В. Богданов. – Л., 1988. – Вып. 3 : Предложение и текст: семантика, прагматика и синтаксис. – С. 15–20.
4. *Бархударов, Л. С.* К вопросу о поверхностной и глубинной структуре предложения / Л. С. Бархударов // Вопр. языкознания. – 1973. – № 3. – С. 50–61.

5. Воробьева, Г. К. Функционально-коммуникативная типология устойчивых глагольных словосочетаний русского языка / Г. К. Воробьева. – М. : Вѳдас, 1994. – 77 с.
6. Jose, L. Marcher trois heures vs marcher pendant trois heures, peut-on marcher sans ellipse? / L. Jose // Bull. de la Soc. Linguistique de Paris. – 2001. – Vol. 96, № 1. – P. 207–226.
7. Frazier, L. The syntax-discourse divide : processing ellipsis / L. Frazier, C. Clifton // Syntax. – 2005. – Vol. 8, № 2. – P. 121–174.

The article is devoted to the problem of derivative constructions in a syntactic system of the modern Belarusian language. The constructions with the transformation of a predicative component fall into the following categories regarding the case – genitive, accusative, and instrumental. There have been revealed the types of predicates which produce these syntactic transformations. They are as follows: actional, statal, characterizing, relational.

Поступила в редакцию 09.12.14

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ